

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

ORTAÖĞRETİM

ORTAK TÜRK TARİHİ
DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

2022

İÇİNDEKİLER

1. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖĞRETİM PROGRAMLARI	4
1.1. ÖĞRETİM PROGRAMLARININ AMAÇLARI	4
1.2. ÖĞRETİM PROGRAMLARININ PERSPEKTİFİ	5
1.2.1. Değerlerimiz	5
1.2.2. Yetkinlikler	6
1.3. ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI	7
1.4. BİREYSEL GELİŞİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI	8
2. ORTAK TÜRK TARİHİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN UYGULANMASI	9
2.1. ÖĞRETİM PROGRAMININ AMAÇLARI	9
2.2. ALAN ÖZGÜ YETERLİLİK VE BECERİLER	10
2.3. ÖĞRETİM PROGRAMININ UYGULANMASINDA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR	10
2.4. KAZANIM SAYISI VE SÜRE TABLOSU	12
3. ORTAK TÜRK TARİHİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN YAPISI	13
3.1. ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI	13
3.2. ÜNİTE, KONU, KAZANIM VE AÇIKLAMALARI	14

»1. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Bilim ve teknolojide yaşanan hızlı değişim, bireyin ve toplumun değişen ihtiyaçları, öğrenme öğretme teori ve yaklaşımlarındaki yenilik ve gelişmeler bireylerden beklenen rolleri de doğrudan etkilemiştir. Bu değişim bilgiyi üreten, hayatta işlevsel olarak kullanabilen, problem çözebilen, eleştirel düşünen, girişimci, kararlı, iletişim becerilerine sahip, empati yapabilen, topluma ve kültüre katkı sağlayan vb. niteliklerdeki bir bireyi tanımlamaktadır. Bu nitelik dokusuna sahip bireylerin yetişmesine hizmet edecek öğretim programları sadece bilgi aktaran bir yapıdan ziyade bireysel farklılıkları dikkate alan, değer ve beceri kazandırma hedefli, sade ve anlaşılır bir yapıda hazırlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda bir taraftan farklı konu ve sınıf düzeylerinde sarmal bir yaklaşımla tekrar eden kazanımlara ve açıklamalara, diğer taraftan bütünsel ve bir kerede kazandırılması hedeflenen öğrenme çıktılarına yer verilmiştir. Her iki gruptaki kazanım ve açıklamalar da ilgili disiplinin yetkin, güncel, geçerli ve eğitim öğretim sürecinde hayatla ilişkileri kurulabilecek niteliktedir. Bu kazanımlar ve sınırlarını belirleyen açıklamaları, sınıflar ve eğitim kademeleri düzeyinde değerler, beceriler ve yetkinlikler perspektifinde bütünlük sağlayan bir bakış açısıyla yalın bir içeriğe işaret etmektedir. Böylelikle üst bilişsel becerilerin kullanımına yönlendiren, anlamlı ve kalıcı öğrenmeyi sağlayan, sağlam ve önceki öğrenmelerle ilişkilendirilmiş, diğer disiplinlerle ve günlük hayatla değerler, beceriler ve yetkinlikler çevresinde bütünleşmiş bir öğretim programları toplamı oluşturulmuştur.

1.1. ÖĞRETİM PROGRAMLARININ AMAÇLARI

Öğretim programları, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 2. maddesinde ifade edilen "Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları" ile "Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri" esas alınarak hazırlanmıştır.

Eğitim ve öğretim programlarıyla sürdürülen tüm çalışmalar; okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim seviyelerinde birbirini tamamlayıcı nitelikte olup aşağıdaki amaçlara ulaşmaya yöneliktir:

1. Okul öncesi eğitimi tamamlayan öğrencilerin bireysel gelişim süreçleri göz önünde bulundurularak bedensel, zihinsel ve duygusal alanlarda sağlıklı şekilde gelişimlerini desteklemek
2. İlkokulu tamamlayan öğrencilerin gelişim düzeyine ve kendi bireyselliğine uygun olarak ahlaki bütünlük ve öz farkındalık çerçevesinde, öz güven ve öz disipline sahip, gündelik hayatta ihtiyaç duyacağı temel düzeyde sözel, sayısal ve bilimsel akıl yürütme ile sosyal becerileri ve estetik duyarlılığı kazanmış, bunları etkin bir şekilde kullanarak sağlıklı hayat yönelimli bireyler olmalarını sağlamak
3. Ortaokulu tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle millî ve manevi değerleri benimsemiş, haklarını kullanan ve sorumluluklarını yerine getiren, "Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi"nde ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış bireyler olmalarını sağlamak
4. Liseyi tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda ve ortaokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle millî ve manevi değerleri benimseyip hayat tarzına dönüştürmüş, üretken ve aktif vatandaşlar olarak yurdumuzun iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunan, "Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi"nde ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda bir mesleğe, yükseköğretime ve hayata hazır bireyler olmalarını sağlamak.

1.2. ÖĞRETİM PROGRAMLARININ PERSPEKTİFİ

Eğitim sistemimizin temel amacı değerlerimiz ve yetkinliklerle bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip bireyler yetiştirmektir. Bilgi, beceri ve davranışlar öğretim programlarıyla kazandırılmaya çalışılırken değerlerimiz ve yetkinlikler bu bilgi, beceri ve davranışların arasındaki bütünlüğü kuran bağlantı ve ufuk işlevi görmektedir. Değerlerimiz toplumumuzun milli ve manevi kaynaklarından damıtılarak dünden bugüne ulaşmış ve yarınlarımıza aktaracağımız öz mirasımızdır. Yetkinlikler ise bu mirasın hayata ve insanlık ailesine katılmasını ve katkı vermesini sağlayan eylemsel bütünlüklerimizdir. Bu yönüyle değerlerimiz ve yetkinlikler birbirinden ayrılmaz bir şekilde teori-pratik bütünlüğündeki asli parçamızı oluşturur. Güncellik içinde öğrenme öğretme süreçleriyle kazandırmaya çalıştığımız bilgi, beceri ve davranışlar ise bizi biz yapan değerlerimizin ve yetkinliklerin günün şartları içinde görünürlük kazanma araç ve platformlarıdır; günün şartları içinde değişiklik gösterebilir yapısıyla arızidir ve bu sebeple de sürekli gözden geçirmelerle güncellenir, yenilenir.

1.2.1. Değerlerimiz

Değerlerimiz öğretim programlarının perspektifini oluşturan ilkeler toplamıdır. Kökleri geleneklerimiz ve dünümüz içinde, gövdesi ve dalları bu köklerden beslenerek bugünümüze ve yarınlarımıza uzanmaktadır. Temel insani özelliklerimizi oluşturan değerlerimiz, hayatımızın rutin akışında ve karşılaştığımız sorunlarla başa çıkmada eyleme geçmemizi sağlayan kudretin ve gücün kaynağıdır.

Bir toplumun geleceğinin, değerlerini benimsemiş ve bu değerleri sahip olduğu yetkinliklerle ete kemiğe büründüren insanlarına bağlı olduğu tartışma götürmez bir gerçektir. Bundan dolayı eğitim sistemimiz her bir üyesine uygun ahlaki kararlar alma ve bunları davranışlarında sergileme yeterliliğini kazandırma amacıyla hareket eder. Eğitim sistemi sadece akademik açıdan başarılı, belirlenmiş bazı bilgi, beceri ve davranışları kazandıran bir yapı değildir. Temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek asli görevidir; yeni neslin değerlerini, alışkanlıklarını ve davranışlarını etkileyebilmelidir. Eğitim sistemi değerleri kazandırma amacı çerçevesindeki işlevini, öğretim programlarını da kapsayan eğitim programıyla yerine getirir. “Eğitim programı”; öğretim programları, öğrenme öğretme ortamları, eğitim araç gereçleri, ders dışı etkinlikler, mevzuat gibi eğitim sisteminin tüm unsurları göz önünde bulundurularak oluşturulur. Öğretim programlarında bu anlayışla değerlerimiz, ayrı bir program veya öğrenme alanı, ünite, konu vb. olarak görülmemiştir. Tam aksine bütün eğitim sürecinin nihai gayesi ve ruhu olan değerlerimiz, öğretim programlarının her birinde ve her bir biriminde yer almıştır.

Öğretim programlarında yer alan “kök değerler” şunlardır: adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik. Bu değerler, öğrenme öğretme sürecinde hem kendi başlarına hem ilişkili olduğu alt değerlerle ve hem de öteki kök değerlerle birlikte ele alınarak hayat bulacaktır.

1.2.2. Yetkinlikler

Eğitim sistemimiz yetkinliklerde bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip karakterde bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Öğrencilerin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde; kişisel, sosyal, akademik ve iş hayatlarında ihtiyaç duyacakları beceri yelpazeleri olan yetkinlikler Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde (TYÇ) belirlenmiştir. TYÇ sekiz anahtar yetkinlik belirlemekte ve aşağıdaki gibi tanımlamaktadır:

1. Ana dilde iletişim: Kavram, düşünce, görüş, duygu ve olguları hem sözlü hem de yazılı olarak ifade etme ve yorumlama (dinleme, konuşma, okuma ve yazma); eğitim ve öğretim, iş yeri, ev ve eğlence gibi her türlü sosyal ve kültürel bağlamda uygun ve yaratıcı bir şekilde dilsel etkileşimde bulunmaktır.
2. Yabancı dillerde iletişim: Çoğunlukla ana dilde iletişimin temel beceri boyutlarını paylaşmakta olup duygu, düşünce, kavram, olgu ve görüşleri hem sözlü hem de yazılı olarak kişinin istek ve ihtiyaçlarına göre eğitim, öğretim, iş yeri, ev ve eğlence gibi uygun bir dizi sosyal ve kültürel bağlamda anlama, ifade etme ve yorumlama becerisine dayalıdır. Yabancı dillerde iletişim, aracılık etme ve kültürlerarası anlayış becerilerini de gerektirmektedir. Bireyin yeterlilik seviyesi, bireyin sosyal ve kültürel geçmişi, çevresi, ihtiyaçları ve ilgilerine bağlı “olarak dinleme, konuşma, okuma ve yazma boyutları ile farklı diller arasında değişkenlik gösterecektir.
3. Matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikler: Matematiksel yetkinlik, günlük hayatta karşılaşılan bir dizi problemi çözmek için matematiksel düşünme tarzını geliştirme ve uygulamadır. Sağlam bir aritmetik becerisi üzerine inşa edilen süreç, faaliyet ve bilgiye vurgu yapılmaktadır. Matematiksel yetkinlik, düşünme (mantıksal ve uzamsal düşünme) ve sunmanın (formüller, modeller, kurgular, grafikler ve tablolar) matematiksel modlarını farklı derecelerde kullanma beceri ve isteğini içermektedir.

Bilimde yetkinlik, soruları tanımlamak ve kanıta dayalı sonuçlar üretmek amacıyla doğal dünyanın açıklanmasına yönelik bilgi varlığına ve metodolojiden yararlanma beceri ve arzusuna atıfta bulunmaktadır. Teknolojide yetkinlik, algılanan insan istek ve ihtiyaçlarını karşılama bağlamında bilgi ve metodolojinin uygulanması olarak görülmektedir. Bilim ve teknolojide yetkinlik, insan etkinliklerinden kaynaklanan değişimleri ve her bireyin vatandaş olarak sorumluluklarını kavrama gücünü kapsamaktadır.

4. Dijital yetkinlik: İş, günlük hayat ve iletişim için bilgi iletişim teknolojilerinin güvenli ve eleştirel şekilde kullanılmasını kapsar. Söz konusu yetkinlik, bilgiye erişim ve bilginin değerlendirilmesi, saklanması, üretimi, sunulması ve alışverişi için bilgisayarların kullanılması ayrıca internet aracılığıyla ortak ağlara katılım sağlanması ve iletişim kurulması gibi temel beceriler yoluyla desteklenmektedir.
5. Öğrenmeyi öğrenme: Bireyin kendi öğrenme eylemini etkili zaman ve bilgi yönetimini de kapsayacak şekilde bireysel olarak veya grup hâlinde düzenleyebilmesi için öğrenmenin peşine düşme ve bu konuda ısrarcı olma yetkinliğidir. Bu yetkinlik, bireyin var olan imkânları tanıyarak öğrenme ihtiyaç ve süreçlerinin farkında olmasını ve başarılı bir öğrenme eylemi için zorluklarla başa çıkma yeteneğini kapsamaktadır. Yeni bilgi ve beceriler kazanmak, işlemek ve kendine uyarlamak kadar rehberlik desteği aramak ve bundan yararlanmak anlamına da gelir. Öğrenmeyi öğrenme, bilgi ve becerilerin ev, iş yeri, eğitim ve öğretim ortamı gibi çeşitli bağlamlarda kullanılması ve uygulanması için önceki öğrenme ve hayat tecrübelerine dayanılması yönünde öğrenenleri harekete geçirir.

6. Sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler: Bu yetkinlikler kişisel, kişilerarası ve kültürlerarası yetkinlikleri içermekte; bireylerin farklılaşan toplum ve çalışma hayatına etkili ve yapıcı biçimde katılmalarına imkân tanıyacak; gerektiğinde çatışmaları çözecek özelliklerle donatılmasını sağlayan tüm davranış biçimlerini kapsar. Vatandaşlıkla ilgili yetkinlik ise bireyleri, toplumsal ve siyasal kavram ve yapılarla ilişkin bilgiye, demokratik ve aktif katılım kararlılığına dayalı olarak medeni hayata tam olarak katılmaları için donatmaktadır.
7. İnisiyatif alma ve girişimcilik: Bireyin düşüncelerini eyleme dönüştürme becerisini ifade eder. Yaratıcılık, yenilik ve risk almanın yanında hedeflere ulaşmak için planlama yapma ve proje yönetme yeteneğini de içerir. Bu yetkinlik, herkesi sadece evde ve toplumda değil işlerine ait bağlam ve şartların farkında olabilmeleri ve iş fırsatlarını yakalayabilmeleri için aynı zamanda iş hayatında desteklemekte; toplumsal ve ticari etkinliklere girişen veya katkıda bulunan kişilerin ihtiyaç duydukları daha özgün bilgi ve beceriler için de bir temel teşkil etmektedir. Etik değerlerin farkında olma ve iyi yönetişimi desteklemeyi de kapsar.
8. Kültürel farkındalık ve ifade: Müzik, sahne sanatları, edebiyat ve görsel sanatlar dâhil olmak üzere çeşitli kitle iletişim araçları kullanılarak görüş, deneyim ve duyguların yaratıcı bir şekilde ifade edilmesinin öneminin takdiridir.

1.3. ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI

Her bireyin öğrenme süreci birbirinden farklıdır. Öğretim programlarının ve buna bağlı olarak ölçme ve değerlendirme sürecinin “herkese uygun”, “herkes için geçerli” ve “standart” olması insanın doğasına aykırıdır. Bu sebeple ölçme ve değerlendirme sürecinde azami çeşitlilik ve esneklik anlayışıyla hareket edilmesi uygun olur. Öğretim programları bu açıdan bir yol göstericidir. Eğitimde çeşitlilik; birey, eğitim düzeyi, ders içeriği, sosyal ortam, okul imkânları gibi iç ve dış dinamiklerden ciddi şekilde etkilendiği için ölçme ve değerlendirme uygulamalarının etkililiğini sağlamada öncelik öğretim programlarından değil öğretmen ve eğitim uygulayıcılarından beklenir. Bu noktada özgünlük ve yaratıcılık öğretmenlerden temel beklentidir.

Bu bakış açısından hareketle öğretim programlarında ölçme ve değerlendirme uygulamalarına yön veren ilkeleri aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür:

1. Ölçme ve değerlendirme çalışmaları öğretim programının tüm bileşenleri ile azami uyum sağlamalı, bu süreçte kazanım ve açıklamaların sınırları esas alınmalıdır.
2. Öğretim programı, ölçme sürecinde kullanılacak ölçme araç ve yöntemleri açısından uygulayıcılara kesin sınırlar çizmez, sadece yol gösterir. Ancak tercih edilen ölçme ve değerlendirme araç ve yönteminde ihtiyaç duyulan teknik ve akademik standartlara uyulmalıdır.
3. Eğitimde ölçme ve değerlendirme uygulamaları eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır ve eğitim süreci boyunca yapılır. Ölçme sonuçları tek başına değil izlenen süreçlerle birlikte bütünlük içinde ele alınır.
4. Bireysel farklılıklar gerçeğinden dolayı bütün öğrencileri kapsayan, bütün öğrenciler için genel geçer, tek tip bir ölçme ve değerlendirme yönteminden söz etmek uygun değildir. Öğrencinin akademik gelişimi tek bir yöntemle veya teknikle ölçülüp değerlendirilemez.

5. Eğitim sadece “bilme (düşünce)” için değil, “hissetme (duygu)” ve “yapma (eylem)” için de verilir; dolayısıyla sadece bilişsel ölçümler yeterli değildir.
6. Çok odaklı ölçme değerlendirme esastır. Ölçme ve değerlendirme uygulamaları öğretmen ve öğrencilerin aktif katılımıyla gerçekleştirilir.
7. Bireylerin ölçme ve değerlendirmeye konu olan ilgi, tutum, değer ve başarı gibi özellikleri zamanla değişebilir. Bu sebeple söz konusu özellikleri tek bir zamanda ölçmek yerine süreç içindeki değişimleri dikkate alan ölçümler kullanmak esastır.

1.4. BİREYSEL GELİŞİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Öğretim programlarının geliştirilmesi sürecinde insanın çok yönlü gelişimsel özelliklerine dair mevcut bilimsel bilgi ve birikim dikkate alınarak bütün bileşenler arasında ahengi dikkate alan harmonik bir yaklaşım benimsenmiştir. Bu bağlamda bazı temel gelişim ilkelerine değinmek yerinde olacaktır.

Öğretim programları, insan gelişiminin belirli bir dönemde sonlanmadığı ve gelişimin hayat boyu sürdüğü ilkesi ile hazırlanmıştır. Bu sebeple öğretim programlarında, her yaş döneminde bireylerin gelişim özelliklerini dikkate alarak destekleyici önlemler alınması önerilmektedir.

Gelişim, hayat boyu sürse de tek ve bir örnek yapıda değildir. Evreler hâlinde ilerler ve her evrede bireylerin gelişim özellikleri farklıdır. Evreler de başlangıç ve bitişleri açısından homojen değildir. Bu sebeple programlar olabildiğince bunu göz önünde bulunduran bir hassasiyetle yapılandırılmıştır. Programların amaçlarını ve kazanımlarını gerçekleştirme sürecinde gerekli uyarlamaların öğretmen tarafından yapılması beklenir.

Gelişim dönemleri ardışık ve değişmeyen bir sıra izler. Her evrede olup bitenler takip eden evreleri etkiler. Öte yandan bu ardışıklık belirli yönelimlerle karakterize edilir: basitten karmaşığa, genelden özele ve somuttan soyuta doğru gelişim gibi. Program geliştirme sürecinde söz konusu yönelimler hem bir alandaki yeterliliği oluşturan kazanım ve becerilerin ön şart ve ardılığı noktasında dikkate alınmış hem de sınıflar düzeyinde derslerin dağılımlarında ve birbirleriyle ilişkilerinde göz önünde bulundurulmuştur.

Öğretim programlarında insan gelişiminin bir bütün olduğu ilkesi ile hareket edilmiştir. İnsanın farklı gelişim alanlarındaki özellikleri birbirleri ile etkileşim hâlinindedir.

Söz gelimi dil gelişimi düşünce gelişimini etkiler ve düşünce gelişiminden etkilenir. Bu sebeple öğretmenlerden, öğrencinin edindiği kazanımın, gelişimde başka bir alanı da etkileyeceğini dikkate alması beklenir.

Öğretim programları bireysel farklılıklara ilişkin hassasiyetler göz önünde bulundurularak yapılandırılmıştır. Kalıtsal, çevresel ve kültürel faktörlerden kaynaklanan bireysel farklılıklar ilgi, ihtiyaç ve yönelme açısından da kendini belli eder. Bireyler hem başkalarından farklılık gösterir hem de kendi içindeki özellikleriyle farklıdır. Örneğin bir bireyin soyut düşünme yeteneği güçlü iken aynı bireyin resim yeteneği zayıf olabilir.

Gelişim hayat boyu sürmekle birlikte bu gelişimin hızı evrelere göre değişkendir. Hızın yüksek olduğu zamanlar gelişim açısından riskli ve kritik dönemlerdir. Bu sebeple öğretmenlerden, gelişim hızının yüksek olduğu dönemlerde söz konusu süreci göz önünde bulundurarak öğrencilere daha duyarlı davranması beklenir. Söz gelimi ergenlik dönemi kimlik edinimi için kritik dönemdir ve eğitim bu dönemde kimlik edinimini destekleyici sosyal etkileşimleri artırır ve yönetir.

»2. ORTAK TÜRK TARİHİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN UYGULANMASI

Türk ülkeleri arasındaki iş birliğini güçlendirmek ve sağlam bir temelde daha da pekiştirmek için ortak çalışmaya yönelik bir ihtiyaç ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda Türk dilini konuşan ülkeler arasında kapsamlı bir iş birliğini teşvik etmek amacıyla Azerbaycan'da gerçekleştirilen Türk Zirvesi'nde imzalanan Nahçıvan Anlaşması'yla (2009) Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan ve Türkiye'nin kurucu üyesi olduğu Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi (Türk Konseyi- Türk Keneşi) kurulmuştur. Türk Konseyi 12 Kasım 2021 tarihinde İstanbul'da düzenlenen zirvede örgüt adlandırmasını Türk Devletleri Teşkilatı olarak değiştirmiştir.

Türk Devletleri Teşkilatı üye ülkelerin ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında okutulmak üzere Ortak Türk Tarihi, Türk Dünyası Coğrafyası ve Ortak Türk Edebiyatı öğretim programlarının hazırlanması fikrini ortaya atmış, 5 Haziran 2014 tarihinde Türkiye'de düzenlenen Türk Keneşi Zirvesi'nde bu fikir onaylanmış ve öğretim programları ile materyallerinin hazırlanması görevi Uluslararası Türk Akademisi'ne verilmiştir. Türk Akademisi; Türk dünyasının eski çağlardan günümüze kadar olan tarih, dil, edebiyat ve kültürünü araştırmak ve Türk dünyası ile ilgili bilimsel araştırmaları koordine etmek amacıyla Türk Devletleri Teşkilatı uhdesinde faaliyetlerini sürdürmektedir.

Bu öğretim programlarından biri olan Ortak Türk Tarihi Dersi Öğretim Programı, öğrencilere ortak Türk tarihi hakkında kapsamlı bilgiler sunması ve bilgiler ışığında Türk dünyasının bir bütünlük arz ettiği bilincini kazandırması yönüyle oldukça önemlidir. Bu amaçla hazırlanan öğretim programı Türk dünyasının bütünleşmesine katkı sunacaktır.

Ortak Türk Tarihi Dersi Öğretim Programı, Türk Devletleri Teşkilatı üyesi devletlerin öğretim programları standartları esas alınarak Uluslararası Türk Akademisi ve Teşkilat üyesi ülkelerin eğitim bakanlıkları iş birliği ile hazırlanmıştır.

2.1. ÖĞRETİM PROGRAMININ AMAÇLARI

Ortak Türk Tarihi dersinin öğretilmesinin amacı, genç nesillere ortak tarih ile ilgili bilgi vererek, Türk halkları arasında dil ve kültür birliği hakkında bir fikir oluşturmak ve böylece Türk dünyasında birlik ve karşılıklı saygı duygusunu aşılaktır. Öğrencilere tarihi olayları derinlemesine anlama becerisini kazandırarak, Türk halklarının ortak tarihini bilen, Türk kimliğine sahip, evrensel ve milli değerlere vakıf bir kişiliğin oluşmasını sağlamak da aynı derecede önemli bir amaçtır.

Bu amaçlar doğrultusunda aşağıdakiler hedeflenmektedir:

1. Türk halklarının tarihini inceleyerek, öğrencilerin ortak bir Türk bilincini oluşturmak ve bir bütün olarak Türk dünyasının ortak tarihini anlamalarını derinleştirmek;
2. Öğrencilere tarihi olayların akışını ve içeriğini anlama becerilerini aşılak;
3. Öğrencilere Türk halklarının seçkin temsilcileri ve onların ortak Türk ve Dünya tarihine katkıları hakkında bilgi vermek;
4. Öğrencilere eleştirel düşünme ve hayatta uygulama becerilerini kazandırmak;
5. Öğrencilere Türk dünyasının coğrafi mekân ve tarihsel zaman ile bağlantısını anlamayı öğretmek;

6. Haritaları ve diğer tarihi bilgi kaynaklarını kullanma, araştırma yapma ve proje geliştirme becerilerini geliştirmek;
7. Tarihsel kaynakları toplama, işleme, analiz etme ve sistematize etme becerisini geliştirmek.

Kronolojik ve tematik anlayışların bir araya getirildiği bir yaklaşımla düzenlenen öğretim programıyla, öğrenenlerin aktif olarak rol aldığı bir öğrenme ortamında tarihî bilginin yapılandırılması amaçlanmıştır.

2.2. ALANA ÖZGÜ YETERLİLİK VE BECERİLER

Ortak Türk Tarihi dersi ile öğrencilere kazandırılması hedeflenen beceriler şunlardır:

- Kronolojik düşünme becerisi
- Tarihsel kavrama becerisi
- Neden-sonuç ilişkisi kurma becerisi
- Değişim ve sürekliliği algılama becerisi
- Tarihsel sorgulamaya dayalı araştırma becerisi
- Tarihsel analiz ve yorum becerisi
- Tarihsel sorun analizi ve karar verme becerisi
- Geçmişe geçmişteki insanların bakış açısıyla bakabilme becerisi veya tarihsel empati

2.3. ÖĞRETİM PROGRAMININ UYGULANMASINDA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

Ortak Türk Tarihi Dersi Öğretim Programı'nın işlevsel bir biçimde kullanılabilmesi için öğretmenlerin dikkat etmesi gereken hususlar aşağıda sunulmuştur.

1. Ortak Türk Tarihi Dersi Öğretim Programı'nın hazırlanmasında temel eğitim ve ortaöğretim süreçlerinde "Sosyal Bilgiler, Tarih vb." derslerde yer alan tarih konuları dikkate alınmıştır. Bu öğretim programına yönelik temel bilgi ve becerilerin kazandırılmasında yukarıda bahsedilen derslerin programları önemli bir yere sahiptir. Özellikle öğrencilerin tarih dersinde kazandıkları araştırma yapma, sorgulama, keşfetme, problem çözme gibi temel bilgi ve becerileri bu programda da kullanmaları ve geliştirmeleri sağlanmalıdır.
2. Öğretim programında belirlenen konuların diğer disiplinlerle ve günlük hayatla ilişkilendirilmesine imkân sağlayan etkinlik ve çalışmalara yer verilmelidir.
3. Türk dünyası; bağımsız Türk devletlerinin yanı sıra Rusya, Çin, İran gibi ülkelerde Türklerin yoğun olarak yaşadığı bölgeleri içeren çok geniş bir coğrafyayı kapsar. Dolayısıyla konular işlenirken Türk dünyasının sınırları bütünsel bir bakış açısı ile ele alınmalıdır.
4. Programın uygulama aşamasında, bilgi-iletişim teknolojilerinden yararlanarak Türk Devletleri Teşkilatı üyesi ülkelerdeki (Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan ve Kırgızistan) öğrencilerin etkileşime girebilecekleri ortamlar oluşturulmalıdır. Bu amaca yönelik projeler geliştirilmeli veya mevcut projeler uygulanmalıdır.
5. Öğretmenler; Ortak Türk Tarihi dersi ile ilgili bilgi, beceri, değer ve tutumları öğrencilerine kazandırırken sadece ders kitabına bağlı kalmamalıdır. Sınıf düzeyi, öğrencilerin ilgi, hazır

bulunuşluk düzeyleri, öğrenme stilleri gibi unsurları göz önünde bulundurarak öğretim programıyla tutarlı olacak şekilde materyaller (sunum, etkinlik, proje, okuma parçaları vb.) geliştirilmeli ve bu materyalleri kullanmalıdır.

6. Ortak Türk Tarihi derslerinde anlamlı ve kalıcı öğrenmelerin meydana gelebilmesi için öğrencilerin bilmeleri gereken temel unsurlardan bir tanesi kavramlardır. Tarih öğretmenleri öğrencilerin ünitelerle ilgili bilgi düzeylerini tespit ettikten sonra, konu içinde temel kavramların öğretimine ilişkin uygulamalara (kavram haritaları, kavram ağları, yapılandırılmış grid, sözlük hazırlatma vb.) yer vermelidir.
7. Ortak Türk Tarihi Dersi Öğretim Programı'nda önemli şahsiyetlere de vurgu yapılmaktadır. Tarihin şekillenmesinde önemli rol oynamış bu şahısların hayat ve kariyerleri ile tarihe mal olmuş eser ve faaliyetleri programda yer alan konu ve kazanımlarla ilişkilendirilerek öğretilmelidir.
8. Öğretmenler konuların öğretiminde yer temelli öğrenmeye dayalı etkinliklere de yer vermelidirler. Bu çerçevede, öğretmen denetiminde sanal müze ziyaretleri, çevre ve okul imkânları uygun ise tarihi mekân ve müze ziyaretleri yapılmalıdır. Öğretmenler ziyaretlerin; ilişkilendirilen kazanım ve açıklamaları doğrultusunda planlanması, uygulanması ve sonuçlandırılması konusunda gerekli tedbirleri almalıdır.
9. Çeşitli kazanımlarda verilen kronolojik sıralama, öğrencilerin kronolojik düşünme becerilerini desteklemeye yöneliktir. Sıralanan olay ve olgulara ilişkin bir konu anlatımı yapılmamalı ve bunların ezberletilmesi yoluna gidilmemelidir. Ortak Türk Tarihi Dersi Öğretim Programı'nın işlevsel bir biçimde kullanılabilmesi için öğretmenlerin dikkat etmesi gereken hususlar aşağıda sunulmuştur.

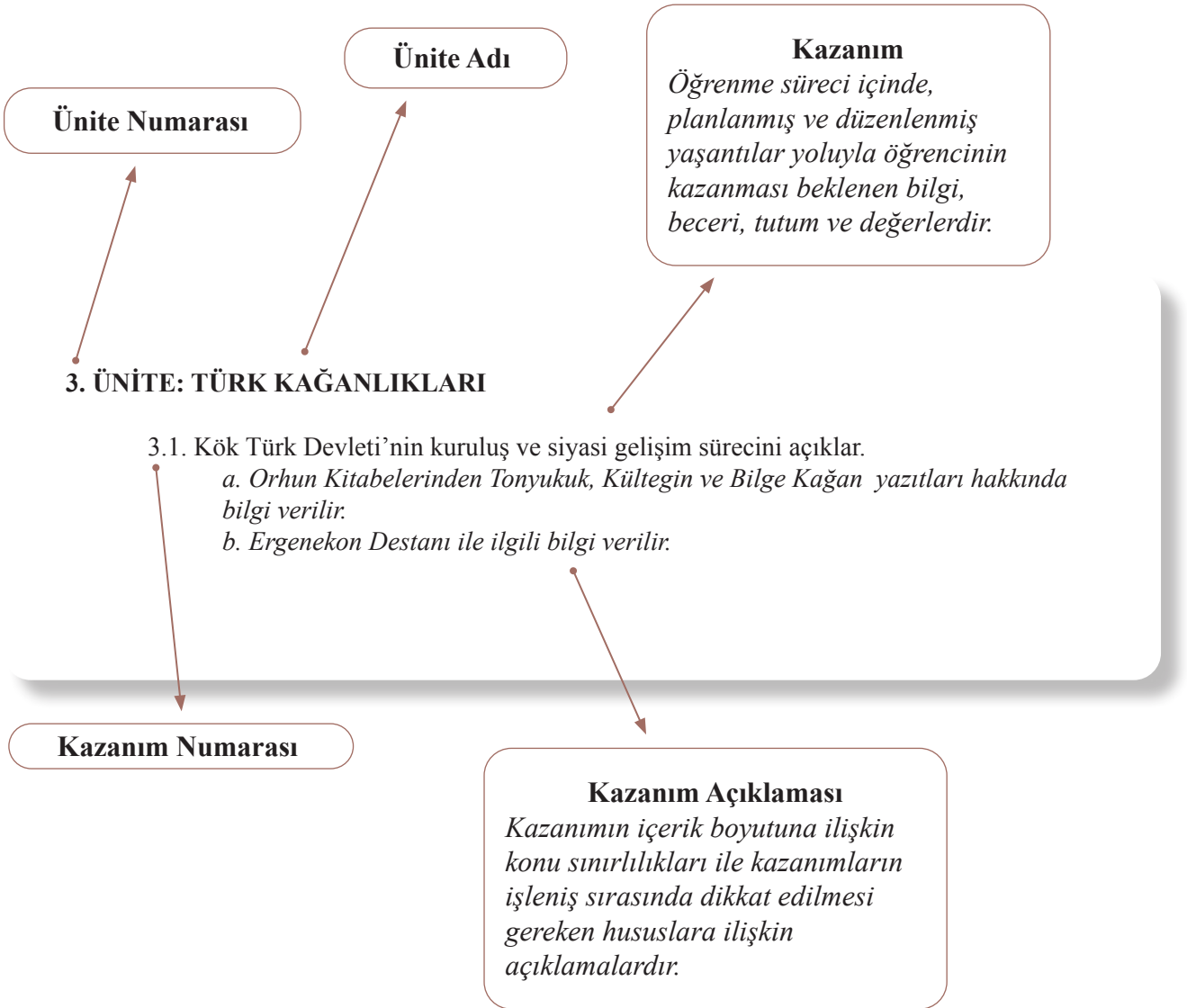
2.4. KAZANIM SAYISI VE SÜRE TABLOSU

ORTAK TÜRK TARİHİ			
Ünite	Kazanım Sayısı	Ders Saati /Süre	Oran (%)
1. Dünya Tarihi Çerçevesinde Türk Dünyası	8	10	13
2. Hun İmparatorlukları ve Sonraki Türk Devletleri	11	12	17
3. Türk Kağanlıkları	10	12	17
4. İlk Türk İslam Devletleri	10	12	17
5. Türk-Moğol Devletleri	7	8	11
6. Türk Dünyası (XIII-XV. Yüzyıllar)	6	12	17
7. Türk Dünyasının Ortak Manevi ve Kültürel Mirasları	4	6	8
Toplam	56	72	100

»3. ORTAK TÜRK TARİHİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN YAPISI

3.1. ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI

Ortak Türk Tarihi Dersi Öğretim Programı'nın hazırlanmasında kronolojik ve tematik yaklaşımlar bir arada ele alınmıştır. Ortak Türk Tarihi Dersi Öğretim Programı'nın ünite yapısı şematik olarak aşağıda sunulmuştur:

3.2. ÜNİTE, KONU, KAZANIM VE AÇIKLAMALARI

1. ÜNİTE: DÜNYA TARİHİ ÇERÇEVESİNDE TÜRK DÜNYASI

- 1.1. Türk topluluklarının Dünya tarihindeki yerini açıklar.
- 1.2. Türk dillerinin özellikleri ve coğrafi dağılımını açıklar.
 - a. *Türk dillerinin tarihi gelişimi hakkında bilgi verilir.*
 - b. *Türk dilleri sınıflandırılır.*
- 1.3. Türk adının anlamını ve etimolojisini örneklerle açıklar.
- 1.4. Günümüz Türk halklarının coğrafi dağılımını açıklar.

Türk cumhuriyetleri ve özerk Türk cumhuriyetleri belirtilir.
- 1.5. Türk halklarının atayurdunun sınırlarını açıklar.

Türk halklarının atayurdu harita üzerinde gösterilir.
- 1.6. Türk göçlerinin neden ve sonuçlarını analiz eder.

Göç yolları harita üzerinde gösterilir.
- 1.7. Orta Asya'nın en eski kültür merkezlerinin özelliklerini açıklar.
- 1.8. Bir Ön Türk kavmi olan Sakaların (İskitler) genel özelliklerini açıklar.

Sakaların siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel hayatı ile ilgili farklı kaynaklardan örnekler verilir.

2. ÜNİTE: HUN İMPARATORLUKLARI VE SONRAKİ TÜRK DEVLETLERİ

- 2.1. Asya Hun İmparatorluğu'nun tarihî ve kültürel öğeleri arasında ilişki kurar.
 - a. *Siyasi özelliklerine değinilir.*
 - b. *Hun dili ve dönemin arkeolojik buluntuları hakkında bilgi verilir.*
 - c. *Pazırık kurganı hakkında bilgi verilir.*
- 2.2. Usun Devleti'nin tarihi hakkında bilgi verir.
- 2.3. Kadim Kırgızların tarih sahnesine çıkışları hakkında bilgi verir.
- 2.4. Kangüy Devleti'nin siyasi tarihini açıklar.
- 2.5. Parkana (Fergana) Devleti'nin kuruluşunu açıklar.
- 2.6. Kuşan İmparatorluğu'nun tarihî ve kültürel öğeleri arasında ilişki kurar.
- 2.7. Avrupa Hun Devleti'nin tarihî ve kültürel öğeleri arasında ilişki kurar.
 - a. *Avrupa Hun Devleti'nin kuruluşuna ve bu devletin Avrupa'ya etkilerine değinilir.*
 - b. *Kavimler Göçü hakkında bilgi verilir.*
- 2.8. Güney Hun Devleti'nin tarihî ve kültürel öğeleri arasında ilişki kurar.
- 2.9. Ak Hun (Eftalit) Devleti'nin tarihî ve kültürel öğeleri arasında ilişki kurar.
- 2.10. Juan-Juan Kağanlığı'nın siyasi tarihini açıklar.
- 2.11. Hun İmparatorluğu dönemi ve sonrasında kurulan Türk devletlerindeki sosyal, ekonomik ve kültürel hayatı analiz eder.

3. ÜNİTE: TÜRK KAĞANLIKLARI

- 3.1. Kök Türk Devleti'nin kuruluş ve siyasi gelişim sürecini açıklar.
 - a. *Orhun Kitabelerinden Tonyukuk, Kültegin ve Bilge Kağan yazıtları hakkında bilgi verilir.*
 - b. *Ergenekon Destanı ile ilgili bilgi verilir.*
- 3.2. Avar Kağanlığı'nın kuruluş ve siyasi gelişim sürecini açıklar.
- 3.3. Hazar Kağanlığı'nın kuruluş ve siyasi gelişim sürecini açıklar.

Hazarların kuruldukları bölgede uzun süre hâkimiyet kurmasında etkili olan faktörler açıklanır.
- 3.4. Tüргеş Kağanlığı'nın kuruluş ve siyasi gelişim sürecini açıklar.

Talas Savaşı ve önemi açıklanır.
- 3.5. Uygur Kağanlığı'nın kuruluş ve siyasi gelişim sürecini açıklar.
- 3.6. Koçu (İdikut) Uygur Devleti'nin kuruluş ve siyasi gelişim sürecini açıklar.
- 3.7. Karluk Yabguluğu'nun kuruluş ve siyasi gelişim sürecini açıklar.
- 3.8. Kırgız Kağanlığı'nın kuruluş ve siyasi gelişim sürecini açıklar.

Yenisey Yazıtları içerisinde değerlendirilen Suci Yazıtı hakkında bilgi verilir.
- 3.9. Kimekler ve Kıpçakların tarihsel gelişim sürecini açıklar.

Deşt-i Kıpçak (Kıpçak Bozkırı) terimi ile ilgili bilgi verilir.
- 3.10. Türk Kağanlıkları döneminde sosyal, ekonomik ve kültürel hayatı analiz eder.
 - a. *Türk Kağanlıkları döneminde yönetim, iktisadi ve kültürel merkezlere örnekler verilir.*
 - b. *İpek Yolu'nun önemine değinilir.*
 - c. *Türk kağanlıkları döneminde inanç sistemlerine değinilir.*
 - ç. *Eski Türklerde kadının konumuna değinilir.*
 - d. *Türk Kağanlıkları döneminde sanat hakkında bilgi verilir.*

4. ÜNİTE: İLK TÜRK İSLAM DEVLETLERİ

- 4.1. Orta Asya'da İslamiyet'in yayılışını açıklar.

Talas Savaşı'nın, Türklerin İslamiyet'i kabulüne etkisine değinilir.
- 4.2. Oğuz Yabguluğu'nun tarihî, kültürel ve ekonomik gelişim sürecini açıklar.

Dede Korkut Hikâyeleri hakkında bilgi verilir.
- 4.3. Karahanlılar Hakanlığı'nın Türk halkları arasında İslamiyet'in yayılmasındaki rolünü sorgular.
 - a. *Karahanlılar Hakanlığı'nın kuruluş ve siyasi gelişim süreci açıklanır.*
 - b. *Balasagunlu Yusuf, Kaşgarlı Mahmud ve Hoca Ahmet Yesevi hakkında bilgiler ve bu yazarlara ait eserlerden örnekler verilir.*
- 4.4. Sâcoğulları'nın tarihsel gelişim sürecini açıklar.
- 4.5. İdil Bulgar Devleti'nin siyasi, ekonomik ve kültürel gelişimi arasında ilişki kurar.
 - a. *İdil Bulgarları Devleti döneminde İslamiyet'in kabul ve yayılmasında ticari ilişkilerin rolüne değinilir.*
 - b. *Kul Ali'nin eserinden yola çıkılarak o dönemde ortak bir Türk dili kullanıldığı belirtilir.*

- 4.6. Gazneliler Devleti'nin siyasi ve kültürel gelişimi arasında ilişki kurar.
- Gazneli Mahmut'un Hindistan'da İslamiyet'in yayılmasındaki katkılarına değinilir.*
 - Ebu Reyhan Biruni hakkında kısa bilgi verilir.*
- 4.7. Büyük Selçuklu Devleti ve Türkiye Selçuklu Devleti'nin siyasi gelişim sürecini analiz eder.
- Büyük Selçuklu Devleti'nin kuruluş ve yıkılış süreçleri açıklanır.*
 - Dandanakan, Pasinler ve Malazgirt savaşları ve bu savaşların sonuçları hakkında bilgi verilir.*
 - Türkiye Selçuklu Devleti'nin kuruluş ve yıkılış süreçleri açıklanır.*
 - Miryokefalon Savaşı hakkında bilgi verilir.*
 - Haçlı Seferleri'ne karşı verdikleri mücadelenin önemine değinilir.*
 - "Atabeylik müessesesi" açıklanır.*
 - Mevlâna Celaleddin Rumi, Yunus Emre hakkında bilgi verilir.*
 - Gevher Nesibe Darüüşşifası hakkında bilgi verilir.*
- 4.8. İldenizlilerin kökenlerini ve siyasi gelişim sürecini açıklar.
Nizami Gencevî ve eserleri hakkında bilgi verilir.
- 4.9. Harezmsahlar Devleti'nin siyasi ve kültürel gelişim sürecini açıklar.
- Celaleddin Harezmsah ve Cengiz Han arasındaki mücadeleye değinilir.*
 - Yassıçemen Savaşı hakkında bilgi verilir.*
- 4.10. İlk Türk İslam Devletlerindeki sosyal, ekonomik ve kültürel hayatı analiz eder.
- Dîvânu Lugâti't-Türk adlı eserde yer alan Türk dünyası haritası verilerek eserde yer alan Türk boyları ve yaşadıkları coğrafi bölgeler belirtilir.*
 - Harezmî, Farabî gibi Müslüman düşünürler hakkında bilgi verilir.*
 - Türk kadın şahsiyetler hakkında bilgi verilir.*

5. ÜNİTE: TÜRK-MOĞOL DEVLETLERİ

5. 1. Moğol İmparatorluğu'nun siyasi gelişim sürecini açıklar.
Moğol İmparatorluğu'ndan sonra kurulan Moğol devletleri belirtilir.
- 5.2. Altın Orda Devleti'nin siyasi gelişim sürecini analiz eder.
- Altın Orda Devleti'nin yıkılışından sonra ortaya çıkan hanlıkların isimleri belirtilir.*
 - Altın Orda edebiyatının önemli temsilcilerinden Seyfi Sarayı, Kutb gibi düşünürler ve Codex Cumanicus (Kuman kitabı) hakkında bilgi verilir.*
- 5.3. Çağatay Devleti'nin siyasi, ekonomik ve kültürel gelişim sürecini açıklar.
- 5.4. Moğolistan (Doğu Çağatay) Hanlığı'nın siyasi gelişim sürecini açıklar.
- 5.5. İlhanlılar Hanlığı'nın siyasi gelişim sürecini analiz eder.
Devletin dinî ve kültürel gelişimine değinilir.
- 5.6. Kubilay Hanlığı'nın siyasi gelişim sürecini açıklar.
- Kubilay Hanlığı'nın Çin kültürünü benimseyen tek Moğol hanlığı olduğu vurgulanır.*
 - Marco (Marko) Polo hakkında bilgi verilir.*
- 5.7. Türk-Moğol devletlerinin sosyal, ekonomik ve kültürel hayatı arasında ilişki kurar.
Alaeddin Ata Melik Cuveyni, Reşid-eddin Fazlullah Hemedani gibi Müslüman tarihçilerin Türk Moğol devletleri ile ilgili eserleri hakkında bilgi verilir.

6. ÜNİTE: TÜRK DÜNYASI (XIII-XV. YÜZYILLAR)

- 6.1. Delhi Türk Sultanlığı'nın siyasi ve kültürel gelişim sürecini açıklar.
Sultan Raziye hakkında bilgi verilir.
- 6.2. Mısır Memluklerin siyasi gelişim sürecini açıklar.
Sultan Baybars'ın Haçlılara karşı mücadelelerine değinilir.
- 6.3. Osmanlı İmparatorluğu'nun siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel gelişim sürecini analiz eder.
a. *Osmanlı Beyliği'nin kurulduğu dönem ile ilgili bilgi verilir.*
b. *İstanbul'un Fethi ve fethin Türk ve Dünya tarihi açısından öneminden bahsedilir.*
c. *Osmanlı Devleti'nin yönetim anlayışından bahsedilir.*
ç. *Fatih Sultan Mehmet'in 28 Mayıs 1463 tarihli Ahidnamesi (ferman) verilerek Osmanlı Devleti'nin hâkim olduğu bölgelerde uzun süre egemenlik sağlamasında kullandığı yöntemler açıklanır.*
d. *Ali Kuşçu hakkında bilgi verilir.*
- 6.4. Timurlular Devleti'nin siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel hayatını açıklar.
a. *Timur'un devlet anlayışı ve Ulu Dağ Kitabesi hakkında bilgi verilir.*
b. *Ali Şîr Nevaî ve "Lisânu't-Tayr" adlı eseri hakkında bilgi verilir.*
c. *Ferhad ve Şirin Destanı'ndan örnek verilir.*
- 6.5. Karakoyunlular Devleti'nin siyasi gelişim sürecini açıklar.
- 6.6. Akkoyunlular Devleti'nin siyasi gelişim sürecini açıklar.
a. *"Hasan Padişah Kanunları" hakkında bilgi verilir.*
b. *İmadeddin Nesimî hakkında bilgi verilir.*

7. ÜNİTE: TÜRK DÜNYASININ ORTAK MANEVİ VE KÜLTÜREL MİRASLARI

- 7.1. Türk Halklarının ortak sözlü kültür öğelerini açıklar.
Oğuz Kağan Destanı, Manas Destanı, Nasreddin Hoca Fıkralarından örnekler verilir.
- 7.2. Türk Halklarının ortak manevi değerlerini açıklar.
Manevi değerler olarak Nevruz, On İki Hayvanlı Türk Takvimi ve halk oyunları ele alınır.
- 7.3. Türk Halklarının ortak maddi kültür öğelerini açıklar.
Maddi kültür öğeleri olarak çadır, halı ve müzik aletleri ele alınır.
- 7.4. Türk Halklarının ortak millî oyunlarına örnekler verir.
Güreş ve Kökbörü gibi oyunlar tanıtılır.

